

Rapport fra prosjekt

Utsiktsrydding 2009

i kommunene

Agdenes

Orkdal

Skaun

Meldal

Rennebu

Forord

På radio NRK P1 hver søndag morgen sendes programmet "Naturens verden" – populært og interessant. Et tema som går igjen nesten i hver sending er: **gjengroing**. Utfordringen er den samme over hele Norge. Endret driftsmønster i landbruket med redusert beite fra husdyr samt vesentlig mindre uttak av trevirke, fører til at landskapet gror til og endres. Nesten utelukkende omtales gjengroingen som negativ – utsikt blir borte, biologisk mangfold forandres og landskapet kan få preg av forfall.

For turister og for alle som ferdes langs vei, er gjengroingen en utfordring.

- mindre utsikt, mindre opplevelse ("man kjører i en grønn tunnel")
- uoversiktlig i svinger hvis man møter motgående trafikk
- hjortevilt som krysser vei er vanskelig å oppdage i tide – fare for viltpåkørsel

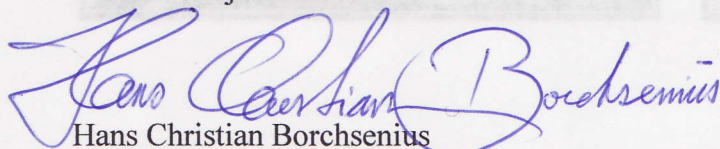
Men denne gjengroingen har også positive sider: Det er et potensial til nye arbeidsplasser og råstoff til miljøvennlig energi – BIOENERGI. Ved å bygge opp logistikk og videreforedling på skogsflis til brensel, kan landbruket bli en leverandør av varme og brensel som er:

- CO₂ –nøytral (klimavennlig)
- kortreist
- fornybar

Det er med andre ord snakk om en "vinn-vinn" situasjon.

Utfordringen ligger i å få lønnsomhet i alle ledd. Bioenergi må bli konkurransedyktig på pris mot strøm og olje. Det er positivt at slike prosjekt settes i gang. Det er med på å øke kompetansen innen skogbruk og setter fokus på en viktig utfordring i samfunnet.

Meldal 26. januar 2010

Hans Christian Borchsenius
Orkla Trebrensel AS, daglig leder

Innholdsfortegnelse

	side
Bakgrunn	3
Planlegging og arbeidsmetode	4
Resultater	5
Virkes håndtering	12
Regnskap	13
Sluttkommentarer	14

Bakgrunn

Statens Landbruksforvaltning sendte i brev datert 29. juli 2009 informasjon til Fylkesmannembetene om at SLF bevilger midler til utsiktsrydding langs vei. Dette var en konsekvens av revidert nasjonalbudsjett for 2009 der det ble bevilget 200 millioner kr til en ekstraordinær investeringspakke til landbruket. Av dette ble 15 millioner kr satt av til utsiktsrydding langs vei. Sør-Trøndelag ble tildelt 1.200.000,- kr av disse midlene.

I brev fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag datert 18. august 2009 ble samtlige kommuner oppfordret til å søke om midler til utsiktsrydding. Søknadsfrist var 7. september 2009.

Ansatte innen landbruksforvaltning i kommunene har lite tid til planlegging og iverksetting av tiltak. Kommunene Agdenes, Orkdal, Skaun, Meldal og Rennebu samlet seg om et felles prosjekt. Orkla Trebrensel AS ble kontaktet av disse kommunene. Orkla Trebrensel skulle på vegne av de fem kommunene gjennomføre et prosjekt:

- søke om midler
- velge ut felt og prioritere felt ut fra økonomisk ramme
- engasjere entreprenører for utførelse av skogrydding
- kontrollere / skrive rapport

Orkla Trebrensel hadde i 2006 og 2007 ansvar for prosjekt "Åpent Landskap" i Orkdal og Meldal. Da ble det ryddet 16.330 meter fordelt på 94 felt. Erfaringene fra den gangen var nyttige.

Samlet for de fem kommunene ble det sendt søknad om midler: 948.000,- kr. I brev fra Fylkesmannen datert 10. september 2009 ble prosjektet for Agdenes, Orkdal, Skaun, Meldal og Rennebu tildelt 350.000,- kr. Dette ble prosjektets økonomiske ramme.

Planlegging og arbeidsmetode

Når fem kommuner hadde gått sammen, var det en klar målsetting at midlene skulle fordeles rimelig likt mellom kommunene.

Det var viktig fortest mulig å komme i gang med skogrydding. Prosjektet skulle vise til fysisk resultat og forbedring. For å velge ut felt der det var særlig behov, ble det gjennomført befaringer. I alle kommuner ble kommunalt ansatte og/eller lokalkjente invitert med ut langs veiene. Følgende ble vektlagt for å registrere felt:

- trafikkfarlig svinger og veikryss (uoversiktlig)
- der skogen skjuler elementer i landskapet som er hyggelig å se, eks vann, elv, gårdsbruk
- viltoverganger (hjorteviltet bruker mye faste ruter)

I tillegg ble arbeidsmengde tatt med i vurderingen. De feltene der det var store områder med stor gammel skog ble ikke prioritert. Det ideelle ryddefeltet er et smalt skogbelte som skjuler mye. Ved å sette inn kreftene på spesielt utvalgte felt oppnår man "mye utsikt pr kr". Det å se vann er en positiv opplevelse for bilister og for turister. Flere av ryddefeltene ble plukket ut slik at man skulle få øyekontakt med for eksempel Orkla, Sika, Laugen og Trondheimsfjorden. Videre ble det lagt vekt på å rydde skog på utsiktspunkt for å åpne mot et vakkert kulturlandskap.

Til sammen ble det kartlagt og plukket ut 49 felt med særlig behov for skogrydding. Disse fordelte seg slik på kommunene

	<u>Antall felt med ryddebehov</u>	<u>Sum lengde, m</u>
Agdenes	4	822
Orkdal	12	2.368
Skaun	10	1.536
Meldal	10	1.952
Rennebu	13	2.247
Totalt	49	8.925

På alle felt ble det tatt fotografi for å dokumentere tetthet og utsikt før skogryddingen. Registreringene fra hvert enkelt felt ble lagt inn eget skjema.

Etter dette registreringsarbeidet, ble det gjennomført anbudsbefaringer med aktuelle entreprenører. Entreprenørene fikk frist til 21. oktober 2009 med å levere inn anbud for skogrydding på feltene. Ut fra anbudene som kom inn, ble det foretatt prioriteringer over hvilke felt som skulle ryddes og hvilke felt som måtte vente. Samlet arbeidsmengde ble tilpasset den økonomiske rammen på 350.000,- kr.

Før entreprenør iverksatte skogrydding, ble skogeierne på alle de aktuelle feltene kontaktet og informert. Det ble da klarert om skogeier godkjente tiltaket, om han selv ønsket virket og hvordan virket skulle håndteres.

Alle felt ble merket i terrenget med bånd. Rødt bånd ble hengt opp for å markere start punkt og avslutning på feltet. Blått bånd ble hengt på trær som skulle spares. Det ble på alle felt gjort en vurdering om det skulle hogges snaut eller om det skulle settes ingen enkelte trær (tynning).

Resultater

Samlet for de fem kommunene ble det ryddet utsikt på **5.308 m langs vei**. Dette fordeler seg på **33 felt**. Hvis en tar utgangspunkt i gjennomsnittlig ryddebredde på 3,5 meter blir samlet areal 18,6 dekar.

Sysselsettingseffekten av dette prosjektet er betydelig. Oppdragene med rydding ble fordelt på seks entreprenører. Medgått tid fordeler seg ca slik:

- manuelt ryddearbeid 510 timer
- maskintimer 80 timer
- planleggingsarbeid 220 timer (inkl. adm. fra ALLSKOG)

På så godt som alle feltene ble stubbene påført Roundup (med blåfarge) for å dempe nye skudd.

Kartene og bildene nedenfor viser ryddedefeltene med beliggenhet og resultat etter rydding.

Utsiktsrydding i Agdenes

	<u>Felt nr</u>	<u>Bilde før</u>	<u>Bilde etter</u>
	A - 1 235 m ryddet		
	A - 2 172 m ryddet		
	A - 3 258 m ryddet		
	A - 4 200 m ryddet		

Utsiktsrydding i Orkdal

Felt nr

Bilde før

Bilde etter

O - 3

640 m
ryddet

O - 9

58 m
ryddet

O - 8

130 m
ryddet

O - 11

500 m
ryddet

O - 12

82 m
ryddet

Utsiktsrydding i Skaun

Felt nr

Bilde før

Bilde etter

S - 10

279 m
ryddet

S - 9

52 m
ryddet

S - 8

50 m
ryddet

S - 7

58 m
ryddet

S - 3

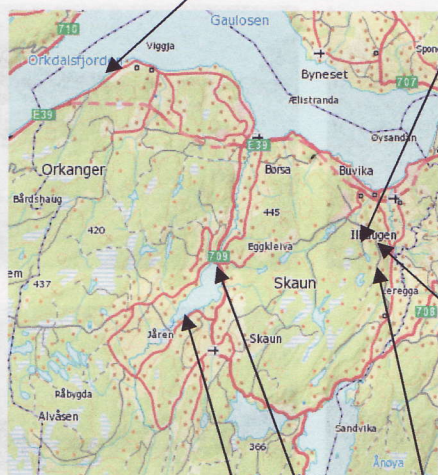
49 m
ryddet

Mangler "før-bilde"

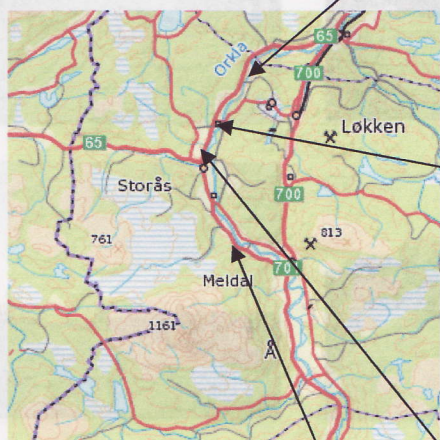

S - 2

254 m
ryddet

Utsiktsrydding i Meldal

Felt nr
M - 2

91 m
ryddet

Bilde før

Bilde etter

M - 3

195 m
ryddet

M - 4

130 m
ryddet

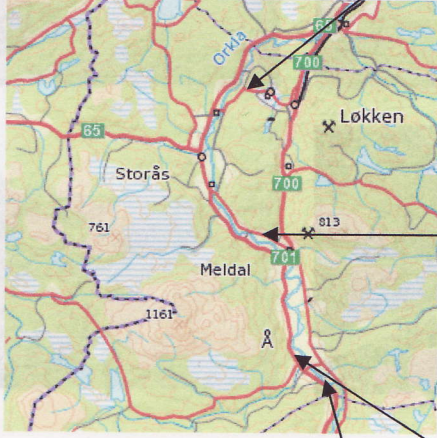

M - 5

275 m
ryddet

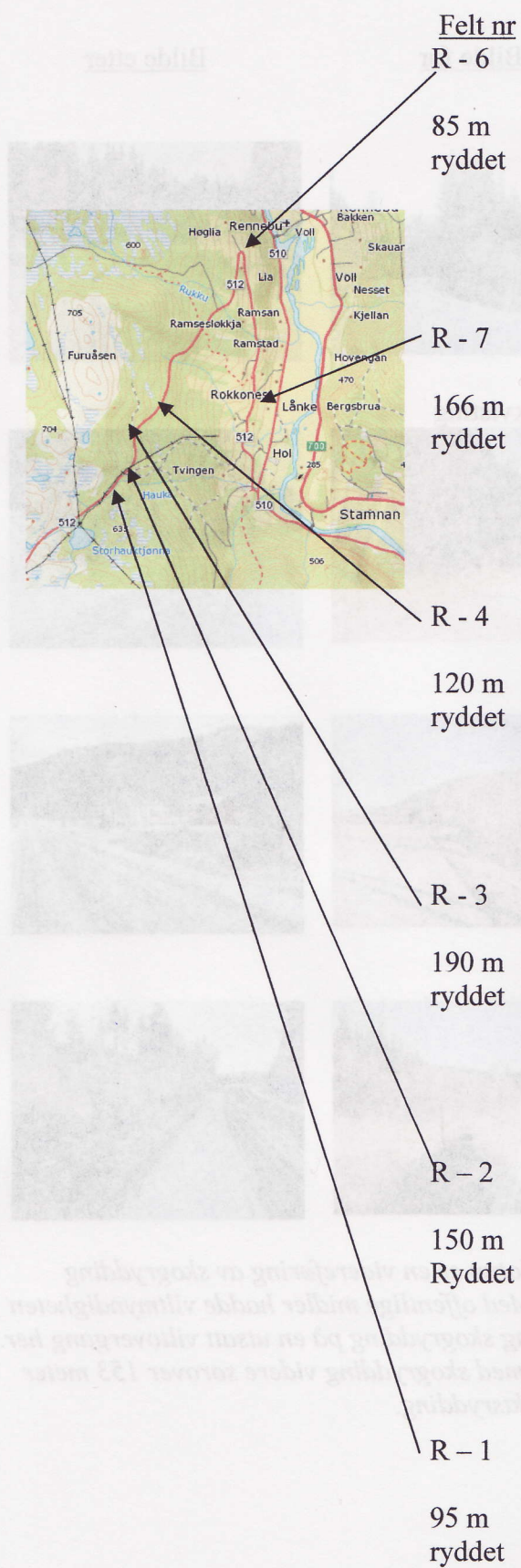

Rydding av viltoverganger i Meldal

	<u>Felt nr</u>	<u>Bilde før</u>	<u>Bilde etter</u>
	Elvadalsbakken		
	Ryddet 127 m		
	Ringen - stammekvisting		
	101 m		
	Å		
	Ryddet 20 m		
	Motun		
	Ryddet 153 m		

Dette feltet ved Motun er en videreføring av skogrydding tidligere i 2009. Med offentlige midler hadde viltmyndigheten i Meldal satt i gang skogrydding på en utsatt viltovergang her. Feltet ble utvidet med skogrydding videre sørover 153 meter med prosjekt Utsiktsrydding.

Utsiktsrydding i Rennebu - Liabakkan

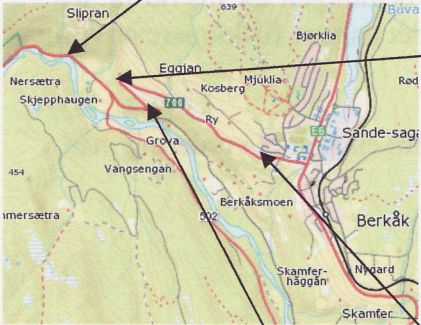
Bilde før

Bilde etter

Utsiktsrydding i Rennebu - Eibakkan

	<u>Felt nr</u>	<u>Bilde før</u>	<u>Bilde etter</u>
	R - 10 120 m ryddet		
	R - 12 80 m ryddet		
	R - 13 160 m ryddet		
	R - 11 50 m ryddet		

Alle disse feltene langs Rv 700 opp mot Berkåk ble ryddet av Skogkompaniet. Denne entreprenøren hadde fått oppdrag for Mesta å rydde sikt langs veien tilpasset kravene til Statens Vegvesen. Når Skogkompaniet likevel var på stedet med maskiner og mannskap var det rasjonelt at de også foretok utsiktsrydding på spesielt utvalgte felt. Man sparte da kostnader med flytting og oppstart.

Skogkompaniet hadde altså høsten 2009 oppdrag fra to oppdragsgivere på i samme område. Dette synes samfunnsmessig fornuftig og besparende. Dette er eksempel på heldig koordinering og godt samarbeid.

Virkes håndtering

Målet er at alt virke fra skogrydding langs vei skal fjernes og nyttegjøres. Dette er en stor utfordring. Det er nemlig meget få større (tilnærmet ingen) forbrenningsanlegg eller flisfyringsanlegg som tar i mot skogflis. **Markedet mangler!** Fuktigheten på flisen er avgjørende. De fyringsanleggene som eksisterer – for eksempel Trondheim Energi – foretrekker tørr flis (25 – 30%). Virket som drives frem ved skogrydding må legges opp til naturtørking. I gjennomsnitt er det vanskelig å komme under 35 – 40 % fuktighet.

Videre er det en økonomisk utfordring. Skogrydding langs vei er krevende og kostbart. Spesielt er sikkerhetstiltak og trafikkdirigering fordyrende. Hvis betalingen for flis (kr pr. løs m³) skal dekke driftskostnader, blir prisen vesentlig høyere enn det dagens fliskjøpere er villig til å betale.

På enkelte få felt ble virket liggende i terrenget. Det ble gjort ut fra en samlet vurdering med vekt på:

- trafikkfare
- bratt og krevende terreng
- smått og lite verdifullt virke
- lite synlig fra vei

Virkes håndteringen varierte fra felt til felt og innen felt. Samlet for hele prosjektet var virkes håndteringen slik – anslag prosent av alle feltene:

- 20 % - virket ble liggende på bakken
- 5 % - skogeier ønsket virke som ved (enkelte steder bidro skogeier med egeninnsats)
- 55 % - virket ble kjørt sammen og lagt i lunner som heltre for naturtørking og fremtidig flisproduksjon – bioenergi (forhåpentlig vis)
- 20 % - virket kjørt sammen og lagt i deponi for at det ikke skal være skjemmende

Regnskap

Alle tall er eks mva.

Meldal kommune forskuddterte mva. slik at bevilgning og alle utgifter ble beregnet som et grunnbeløp + mva.

Utgifter til skogrydding

Agdenes	18 000,00
Orkdal	55 500,00
Skaun	60 200,00
Meldal	44 500,00
Rennebu	64 270,00

Sum fysisk arbeid - entreprenører 242 470,00

Planlegging og etterarbeid

520,00 kr pr. time

181,75 timer

11 500,00 Roundup og kjøring 106 010,00

Sum 348 480,00

Tre styremøter i Orkla Trebrensel

med planlegging av utsiktsrydding

(22/9-09, 3/12-09, 16/1-10)

506,67 honorar 1 520,00

Totalt 350 000,00

Sluttkommentarer

1. For den som utfører skogryddingen er det vesentlig mer motiverende å ta på seg oppdrag dersom virket kan nyttegjøres som brensel. Når avsetningen på virket tilnærmet mangler helt og virket må legges i deponi reduseres følelsen av å gjøre noe nyttig. Det må investeres i fyringsanlegg som kan ta i mot flis. Fyringsanleggene må ikke basere seg på kun tørr flis. Videre må økonomien bedres slik at flispris kan så i samsvar med driftsutgifter.
2. Det er flere aktører som har satt fokus på siktrydding langs vei - Statens vegvesen, Offentlig Landbruksforvaltning, kommuner, Viltmyndigheter, turistnæringen med mer. Alle disse har fra tid til annen midler til rådighet og setter i gang hver sine ryddeprosjekt. Det fører til mye administrasjon og lite sammenheng (dårlig helhet) i skogryddingen. Det vil være stor gevinst om all siktrydding langs vei ble koordinert.
3. I Norge står den private grunneierretten sterkt. Eiendomsstrukturen er oppdelt med mange smale teiger. Når skogrydding skal gjennomføres, må tillatelse fra alle grunneiere innhentes. Det kan være en tung og tidkrevende prosess, for eksempel ved uoppgjorte dødsbo. Videre erfarte vi i Prosjekt Utsiktsrydding at enkelte grunneiere sa "nei" til siktrydding ut fra privat ønske. Dette til tross for at arbeidet ville bli gjort gratis for skogeieren og han fikk beholde virket selv.

Det ville være en stor gevinst om myndigheter på nasjonalt nivå innførte regler slik at siktrydding langs vei til allmennhetens beste, kunne gjennomføres uavhengig av eiendomsgrenser. Skogeier skal få beholde virket etter eget ønske og skal ikke belastes økonomisk.

4. Utfordringene med gjengroing må man forvente vil øke i fremtiden. De feltene som nå er ryddet er bare en liten begynnelse. Potensialet har store dimensjoner. For at innsatsen skal gi varig effekt, er det viktig at man nå legger opp til en strategi med oppfølging av de feltene som er ryddet. Hvordan ser feltene ut i fremtiden, f. eks om fem år? Selv om det ble gjennomført stubbebehandling på de fleste feltene, må man forvente at det skyter opp nye skudd – vegetasjonen vil etablere seg på nytt. Denne gjenveksten må holdes nede. Det er billigere å holde nede lavt kratt, enn å avvirke stor skog. Det er naturlig at offentlige veimyndigheter får ansvar for denne oppfølgingen av ryddete felt.

